

Nr 25.

Ankom till riksdagens kansli den 9 maj 1935 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående lagstiftning till tryggande i vissa fall av gift kvinnas arbetsanställning.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 7, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Jacobsson m. fl.* hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära ett lagförslag av det innehåll, att gift arbetsanställd kvinna vid inträtt havandeskap därigenom tryggas till sin arbetsanställning.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för berörda hemställan, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till motionen.

Det personliga tjänsteavtalet är — med undantag för vissa speciella områden — icke föremål för rättslig reglering i vårt land. Det rättsförhållande, som uppkommer mellan en arbetsgivare och hos denne anställd personal, får bedömas enligt den sedvänja, som är rådande inom ifrågavarande verksamhetsgren, och efter allmänna rättsgrundsatser. Arbetsavtal, som slutits för obestämd tid, kan å ömse sidor uppsägas till upphörande, därvid ej ens skäl för uppsägningen behöver anföras. Beträffande uppsägningstidens längd finnas inga lagbestämmelser. Emellertid innehålla, enligt vad utskottet inhämtat, numera flertalet kollektivavtal bestämmelser om viss — ehuru oftast tämligen kort — uppsägningstid.

I motionen har framhållits, att inom gällande svensk lagstiftning redan förefinnes förbud i visst fall mot att avskeda anställd. Härmed åsyftas *lagen den 16 oktober 1914 om förbud i vissa fall mot värnpliktigs skiljande från tjänst eller arbete*. Enligt denna lag får värnpliktig, som är anställd i annans tjänst eller arbete, ej skiljas från anställningen i anledning därav, att han har att fullgöra i värnpliktslagen stadgad övning om högst sextio dagar eller mobiliseringsövning, som kan bliva föreskriven i särskild lag. I lagen är vidare föreskrivet, att om värnpliktig lider skada därigenom att, i strid mot nämnda bestämmelser, husbonde eller arbetsgivare ej fullgör vad honom till följd av den värnpliktiges anställning i hans tjänst eller arbete åligger, husbonden eller arbetsgivaren skall utgiva ersättning. Avtal, som strider mot lagens bestämmelser, är ogillt.

Enligt vad utskottet inhämtat förefinnas i åtskilliga kollektivavtal bestämmelser om rätt för arbetare att efter ledighet för värnpliktstjänstgöring få återinträda i sin tjänst. Bestämmelser, som innefatta motsvarande rätt för kvinna, som måst lämna sitt arbete på grund av förestående barnsbörd, återfinnas däremot icke i något kollektivavtal av större omfattning.

Den kommitté, som enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 19 juni 1931 av chefen för socialdepartementet tillkallats för att verkställa utredning och utarbeta förslag rörande frågan om rättslig reglering av de i enskild tjänst anställdas arbetsavtal och vad därmed ägde samband — *kommittén angående privatanställda* — har i ett den 15 sistlidne april avgivet betänkande (statens offentliga utredningar 1935: 18) framlagt förslag till lag om arbetsavtal, innefattande bland annat regler angående uppsägningstid. Bestämmelser rörande begränsning av uppsägningsrätten i fråga om gift arbetsanställd kvinna vid inträtt havandeskap hava icke upptagits i förslaget (som icke innehåller sådana bestämmelser överhuvud).

I förevarande sammanhang må emellertid omnämnas 35 § i den föreslagna lagen, enligt vilket stadgande arbetsgivare skall vare skyldig att, då arbetsavtal uppsäges eller då detsamma upphör, på särskild anfordran utan dröjsmål lämna arbetstagaren intyg angående orsaken till avtalets upphörande.

Såsom skäl för en lagstiftning med det innehåll, som föreslås i förevarande motion, II: 7, har i densamma åberopats bland annat det förhållandet, att under de senaste årtiondena en avsevärd nedgång ägt rum beträffande fruktsamheten, särskilt i fråga om gifta kvinnor.

I anledning härav får utskottet erinra därom, att i åtskilliga motioner vid årets riksdag — I: 1 och 230 samt II: 1, 3, 4 och 475 — förslag framställdts angående undersökning av vårt lands befolkningsfråga med mera.

Dessa motioner hava behandlats av statsutskottet, som i utlåtande nr 71 anfört bland annat:

Ingen meningsskiljaktighet torde råda därom, att det problem eller kanske rättare den samling av problem, som upptagits till behandling i här förevarande motioner och som sammanfattningsvis benämnts befolkningsfrågan, är av utomordentlig betydelse. Att situationen för närvarande för vårt lands vidkommande ter sig synnerligen allvarlig torde icke heller kunna av någon förnekas.

Vad i motionerna framhållits om angelägenheten av en positiv befolkningspolitik från statsmakternas sida finner sig utskottet böra på det kraftigaste understryka. Likaså anser sig utskottet böra biträda kravet på att frågan om riktlinjerna för en dylik politik omedelbart upptagas till ingående undersökning.

I motionerna hava framförts talrika synpunkter och uppslag, av vilka många enligt utskottets mening äro synnerligen beaktansvärda och förtjänta av en ingående granskning. Utskottet har emellertid icke funnit sig på frågans nuvarande ståndpunkt böra angiva några särskilda frågor, på vilka utredningsarbetet närmast bör inriktas; detta torde enligt utskottets åsikt bäst och lättast kunna bedömas under utredningens gång.

Beträffande utredningsarbetets bedrivande har utskottet emellertid ansett

sig böra framhålla vissa önskemål. Såväl problemets omfattning som dess enligt utskottets uppfattning brådskande natur nödvändiggöra, att utredningen bör försiggå under så obundna och effektiva former som möjligt. Utskottet förordar tillsättandet av en kommission, bestående av ett fåtal ledamöter men med vittgående befogenheter att med sig adjungera sakkunniga på olika områden. Den ifrågasatta kommissionen synes lämpligast böra så bedriva sitt arbete, att den till behandling upptager olika frågor och uppslag, i den mån så visar sig möjligt och ändamålsenligt, och avlämnar resultatet av sitt arbete i kortfattade promemorior, vilka därefter böra snarast möjligt upptagas till fortsatt behandling av Kungl. Maj:t.

Statsutskottet har därefter hemställt, att riksdagen i anledning av motionerna i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t, i anslutning till vad utskottet i sitt utlåtande anfört, måtte låta verkställa undersökning av vårt lands befolkningsfråga och för riksdagen framlägga de förslag, vartill denna utredning kunde föranleda.

Statsutskottets hemställan har den 10 sistlidne april bifallits av riksdagen.

Av vad utskottet ovan anfört framgår, att innevarande års riksdag hos Kungl. Maj:t begärt, att vårt lands befolkningsfråga omedelbart måtte upptagas till ingående undersökning samt hemställt, att de förslag, vartill nämnda utredningsarbete kan föranleda, måtte framläggas för riksdagen. Vid en utredning av den omfattning, som avses med denna riksdagens anhållan, lär jämväl det spörsmål, som behandlas i den nu föreliggande motionen, II: 7, komma att upptagas till prövning. Med hänsyn härtill finner sig utskottet icke böra tillstyrka riksdagen att i anledning av motionen göra särskild framställning till Kungl. Maj:t.

Utskottet.

Utskottet får fördenskull hemställa,

att förevarande motion, II: 7, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 9 maj 1935.

På andra lagutskottets vägnar:

IVAR ÖSTERSTRÖM.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Frändén, Sam Larsson, Gustaf Tamm, Karl Bodin, John Gustavson* och *Olof Carlsson*;

från andra kammaren: herrar *Österström, Magnusson* i Kalmar*, *Johanson* i Hallagården, *Petersson* i Lerbäckaby, *Pettersson* i Hällbacken, *Holmström* och *Molander* samt fru *Nordgren*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.